

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on 21.9.2020 pyytänyt oikeusministeriön kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

Oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa ehdotettavaan uuteen säännökseen. Se täsmentäisi valtioneuvoston kanslian roolia suhteessa tiedonhallintalakiin, eikä muuttaisi voimassa olevaa asiointitilaa.

Oikeusministeriö toteaa hallituksen esityksen perusteluista kuitenkin seuraavaa.

Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että valtioneuvoston kanslia laatii valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisen tiedonhallinnan osalta tiedonhallintalaissa tarkoitetun tiedonhallintamallin siten, että se muodostaa eheän kokonaisuuden muun muassa yhteisistä prosesseista ja tietovarannoista sekä niissä käsiteltävistä tiedoista. Tiedonhallintamalliin sisältyvät valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisten tehtävien sekä ministeriöiden toimialakohtaisten tehtävien ja niissä syntyvien tietoaineistojen kuvaukset silloin, kun toiminnassa käytetään valtioneuvoston ja ministeriöiden yhteisiä tietojärjestelmiä. Valtioneuvoston yhteistä asianhallintajärjestelmää käyttävien erillisten, arkistolaisissa tarkoitettujen arkistonmuodostajien (esim. eräät lautakunnat ja muut ministeriöiden yhteydessä toimivat itsenäiset toimielimet) asianhallintaa ohjataan niin ikään mainittuun tiedonhallintamalliin sisältyvillä kuvauksilla.

Oikeusministeriö toteaa, että ilmaisu on tulkinnanvarainen, eikä kerro sitä, kuinka laajasti ministeriö kytkeytyy valtioneuvoston kanslian tiedonhallintamalliin. Epäselväksi jää, mitkä tietojärjestelmät lasketaan mukaan yhteisiin tietojärjestelmiin.

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan valtioneuvoston kanslia vastaisi asiakirjojen turvallisuusluokittelusta. Kohdassa tarkoitettaneen, että VNK vastaisi asiakirjojen turvallisuusluokittelun yhteisistä perusteista ja yhteisestä asiakirjojen turvallisuusluokittelun ohjeistuksesta ja koulutuksesta. Kukin ministeriö vastannee myös jatkossa oman toimintansa tarpeisiin turvallisuusluokittelua tarkentavista ohjeistuksista ja koulutuksista. Kukin ministeriö vastannee itse myös varsinaisesta asiakirjojen turvallisuusluokittelusta omille asiakirjoilleen omien ohjeidensa mukaisesti – kanslian yleisohjeistusta ja yhteisten järjestelmien ohjeistuksia soveltaen.

Esityksen mukaan valtioneuvoston kanslia vastaisi valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisestä tiedonhallinnasta vastaavana tiedonhallintayksikkönä valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisissä tietojärjestelmissä laaditun ja niihin tallennettavan tiedon käsittelyyn ja niihin liittyvien toimintatapojen sekä yhteisten järjestelmien toiminnallisuuksiin liittyvästä ohjeistuksesta.

Oikeusministeriö toteaa, että kaikille ministeriöille yhteisiin toimintaprosesseihin voi liittyä myös yksittäisten ministeriöiden vastuulla olevia yhteisiä prosesseja ja ministeriön TOSI-järjestelmiä, esimerkiksi oikeusministeriössä Finlex ja Lausuntopalvelu.

Esityksen perusteluiden mukaan valtioneuvoston kanslia valvoisi muun muassa aineistojen käsittelyä asianomaisissa järjestelmissä. Oikeusministeriö toteaa, että oikeusministeriön tai sen hallinnonalan erityisesti turvallisuusluokiteltavat TL IV, TL III ja TL II -asiakirjat, niiden käsittely ja käsittelyn valvonta eivät kuulu valtioneuvoston kanslialle eivätkä sellaisille oikeusministeriön virkamiehille, joilla ei ole ko. aineistoihin tehtäväperusteista työtarvetta ja vastaavasti myönnettyjä käyttöoikeuksia, vaikka asiakirjat olisivat yhteisessä Vahva-järjestelmässä tai mahdollisesti tulevassa TL III-II-järjestelmässä. Näiden aineistojen osalta kyseeseen tulee yhteisten teknisten järjestelmien ja yhteyksien tietoturvalvonta ko. yhteisissä ympäristöissä. Sama koskee salassa pidettävien ja arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä esimerkiksi Vahvassa. Edellä mainituissa tapauksissa itse aineistojen käsittelyn valvonnan tulisi olla oikeusministeriön vastuulla, tietojen omistajana ja rekistereiden pitäjänä.

Esityksen mukaan valtioneuvoston kanslian tulisi riittävällä säännöllisellä testauksella varmistaa viranomaisen tehtävien kannalta olennaisten tietojärjestelmien vikasietoisuus ja toiminnallinen käytettävyys valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisen tieto- ja viestintätekniikan ja yhteisten tietojärjestelmien osalta ja ministeriöiden omalta osaltaan. Ministeriöt vastaisivat omalle toiminnalleen aiheutuvien yhteiseen järjestelmään liittyvien riskien arvioinnista.

Oikeusministeriö ehdottaa, että valtioneuvoston kanslian vastuisiin lisättäisiin tässä kohdassa riskien arviointi. VNK esimerkiksi vastaa yhteisten toimintojensa sellaisten riskien arvioinnista, jotka liittyvät yhteisiin prosesseihin, yhteiseen tieto- ja viestintätekniikkaan sekä yhteisiin tietojärjestelmiin. VNK luovuttaa yhteisten toimintojensa riskien arvioinnin tulokset ministeriöille näiden omalle toiminnalleen aiheutuvien yhteiseen järjestelmään liittyvien riskien arvioimiseksi.

Osastopäällikkö Tapio Laamanen

Hallitusneuvos Satu-Maaria Natunen